

MODERN YUNANİSTAN: GELİŞME Mİ AZGELİŞME Mİ?

Nicos Mouzellis(x)

Çev.: H.Neşe ÖZGEN(xx)

Yunanistan'ın, Avrupa Ekonomik Topluluğunun 10. üyesi olarak tam üyeliğe kabul edilmesiyle, Yunanistan'ın Batı Avrupalı partnerlerini 'yakalayıp yakalayamayacağı' veya 'gelişmiş mi yoksa azgelişmiş mi olduğu' gibi sorular yeni bir anlam kazanmıştır. Bazı öğrenciler için, Yunanistan halâ bir çevre ülkesi veya (peripheral)(xxx) azgelişmiş bir ülkedir; ve Yunanistan'ın Ortak Pazar'la bütünleşmesi kendi bağımlı ve azgelişmiş özelliklerini vurgulama zorunluluğunu ortaya çıkartmıştır. Diğerleri için Yunanistan uzun süreden beri 3. Dünya'ya ait olmaktan çıkmıştır ve AET ile bütünleşmesi ülkenin tamamen Batılılaşması ile sonuçlanacak, modernleşme ve gelişme süreçlerini hızlandıracaktır.

Burada amacım, tam üyeliğin Yunan ekonomisi ve toplumu üzerindeki etkisini tahmin etmek değil, fakat daha çok Yunan sosyo-ekonomik yapılarının üye AET ülkelerinin yapılarından ayrıldığı bazı yönlerini göstermek, tanımlamaktır.

Vurgulamak istediğim temel nokta; saptanan farklılıkların tipi ve büyüklüğü(nün), Yunanistan ve üye ülkeleri karşılaştırmada kullanılan kavramsal çerçeveye bağlı olduğudur. Burada kullanılabilen bazı kavramsal araçsal, farklılıkların çok az olduğunu ve tümüyle kaldırılabilceğini varsaymakta; diğerleri ise -Yunanistan'ın Ortak Pazar'a tam üyeliği gerçekleştikçe- farklılıkların niteliksel yönünü vurgulamakta kendi ısrarlarını ve hatta şiddetini göstermektedir.

Dünyadaki kapitalist işbölümü bağlamında, Yunanistan'ın sınıfsal yapısı ve tarihsel gelişimi bir yana bırakılır ve yalnızca istatistiksel veriler gözönünde tutulursa; Yunanistan'ın Batıyı yakaladığını (yakalamakta olduğunu), ekonomik ve diğer kurumlarının

x) Orijinal metin: "Modern Greece: Development or Underdevelopment", Monthly Review Press, vol: 32, No:37, 1980.

xx) Araştırma Görevlisi, Ege Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü

xxx) Parantez içindeki yazılar çevirinin Bütünlüğü bozmamak için çeviren tarafından eklenmiştir. Ayrıca bazı deyimlerin İngilizce karşılığı da verilmiştir.

hızla modernleşmekte olduğunu düşünenlerin kullandığı mantık anlaşılabilir. Nitekim, 1950'lere değin bir az gelişmiş Üçüncü Dünya ülkesinin klâsik özelliklerini gösterirken, diğer bir deyişle, tarımsal ekonomi, zayıf bir endüstriyel sektör asalak bir hizmet sektörü ve yüksek enflasyon oranlarının olması, 1960'larda belirgin bir dış sermaye akışı ve bu sermayenin ana imalât sektörlerine -metalurji, kimya- yönelmesi önemli yapısal değişmelere yol açmıştır. Örneğin, şimdi işgücünün 1/4 ünden daha azını istihdam eden tarım sektöründe korkunç bir görelî azalma görülmüş, birinci kesimin GSMH'ya katkısı %14'e düşmüştür. -Bu görelî düşük oranın nedeni, tarımsal üretimdeki düşmeden çok endüstri sektöründeki aşırı büyümedir.-(1)

1962-1963 arasında, yabancı yatırımlar metalurji, kimya ve metal konstrüksiyon endüstrilerinde büyümeye yol açmıştır. Gerçekte o zamandan bu yana, yalnızca endüstri sektörün yayılması hızlanmakla kalmamış, fakat yatırımlarda da hafif tüketim mallarından sermaye mallarına (dayanıklı tüketim malları) doğru önemli bir değişme olmuştur. Oysa, 1948-1950 döneminde hafif endüstri, toplam imalât çıktısının %77'sini alırken, 1963-1970 döneminde bu endüstrinin payı %60'a düşmüştür. Bu önemli değişme, en açık biçimiyle, değışen Yunan ihracaat yapısında yansımıştır. Tarımsal ürün ihracı 1950'de toplam ihracatın %80'ini oluştururken, bu oran endüstriyel mal ihracatındaki artışın da etkisi ile 1960'da %54'e, 1971'de %42'ye düşmüştür.

Batı ekonomilerinde daha yüksek bir ortalama büyüme hızı ve kişi başına ortalama gelirin 2500 doların üzerinde olduğu dikkate alınırsa, Batı ekonomilerini 'yakalama' tezi, görünüşte akla yakın, gerçekte hiç te öyle olmayan bir nitelik kazanır. Özellikle, üye ülkelerde kişi başına milli gelirin 1961'de %34 iken bugün %52'ye yükselmiş olması gözardı edilmemelidir. Ayrıca modernleşmenin diğer kriterleri ele alınırsa, -hızlı kentleşme, radyo-TV'nin en uzak köylere dek yaygınlaşması, özel araba kullanımındaki büyük ölçekli artış, Batı tipi yaşam kalıplarının uygulanması ve lüks tüketim vb.- söz konusu tezin akla yatkın olmadığı bir kez daha ortaya çıkar.

Bununla beraber, modernleşme oranlarının bu bütüncü analizi aşıldığında ve salt ekonominin değil, fakat siyasal ve kültürel alanların yeniden üretimi ve bu yeniden üretime ait gerçek yapılar, bu yapıların tarihsel olarak kapitalist ekonomi içindeki gelişme biçimine bakıldığında, (yukarıdaki tanımlardan) oldukça farklı bir

Yunan toplumu karşımıza çıkar: Bu aşamada Yunan toplumunun Batılı üye ülkelerle pekçok ortak paydaya sahip olduğu; (fakat) hızlı modernleşme/Batılılaşmasına rağmen halâ "azgelişmiş" olarak nitelenen Üçüncü Dünya ülkeleriyle daha çok benzerlikleri olduğu görülür. -"azgelişmişlik", Batıdaki kapitalist gelişmeden temel olarak ayrı olan ve nüfusun büyük bir kısmı için daha az avantajları olan bir kapitalist büyüme tipini betimlemede kullanılan bir terimdir-.

Kuşkusuz, buradaki asıl konu Yunanistan'ı geliştirmekte olan, gelişmiş ya da azgelişmiş olarak adlandırma sorunu değildir. Asıl sorun, Yunanistan ve AET üyeleri arasındaki temel farklılıkları saptamaktadır. Bu farklılıklar; Yunanistan'ın içsel kurumsal yapılarının dünya ölçeğinde kapitalizmin gelişimi ile bağıntılı olma biçimi vurgulanarak, uzun soluklu bir tarihsel analiz yoluyla açıklanabilir.

ULUSLARARASI BAĞLAM

Böyle bir bakış açısı, şu noktayı aydınlatmaktadır: 400 yıllık Osmanlı egemenliğini yaktığında Yunanistan, "Batı'ya katılmamış", fakat ekonomileri büyüyen Batı Avrupa kapitalizminin -sömürge olmasalar bile- bir ikinci parçası haline gelmiş Balkan komşularının kötü kaderini paylaşmıştır. 18.yy'ın ikinci yarısı ve 19.yy başlangıcında, Batı Avrupa toplumlarının gelişmelerine ilişkin gereksinimlere göre, Balkan ekonomilerinin belirli bir biçim kazandığı ve (dünya ekonomisi ile) bütünleştiği görülür. Daha sonra İngiltere'nin endüstrileşmesi ve daha sonra da tüm kıtanın endüstrileşmesi, Balkan elemeği (artisanal) endüstrisini bozmuş ve yerel endüstriyel kalkıştaki (take-off) bazı cılız girişimleri de sona erdirmiştir.

Bu tarihten itibaren, Yunan sosyo-ekonomik yapılarının temel dönüşümü aslında içsel olmaktan çok dışsal kökenli olmuştur. 19.yy'ın sonlarına doğru ortaya çıkan en önemli yapısal değişimler -demiryolları yapımı, devlet uygulamasının rasyonalizasyonu-, doğrudan 1870'lerin uluslararası kapitalist kriz ile, kapitalist çevrede kâr getiren yatırımlar için Avrupa ve Yunan sermayesi arama çabalarına bağlıydı. Oysa, savaş dönemindeki ithal ikameci endüstrileşme, asıl olarak 1929 dünya krizine bir tepkiydi. Günümüzde ise 1960'ların dış kaynaklı endüstrileşmesi, doğrudan çokuluslu şirketlerin şaşırtıcı büyümesi ve bu şirketlerin Üçüncü Dünya ülkelerinin imalat sektörlerindeki doğrudan yatırım politikalarına bağlıdır. Buna göre,

Yunan kapitalist büyüme örüntüsünün bu biçimi, ekonomileri dünya sermayesinin benzer (aynı) etkilerince biçimlendirilen pekçok Latin Amerika ülkesinden pek farklı değildir.

Modern Yunanistan'ın içsel ekonomik, politik ve kültürel yapıları üzerinde, kapitalist dünya sistemine bu tür bir bütünleşmenin etkileri ne olmuştur?

EKONOMİK YAPILAR

Ekonomik yapı bağlamında Yunanistan'ı, diğer üye ülkelerden^(x) ayıran iki temel özellik vardır. Birincisi, Yunanistan'da kapitalist üretim biçimi -diğer bir deyişle, ücretli işgücünün geniş-ölçekli kullanımı ile karakterize edilen üretim tipi- Batı Avrupa'daki denli yayılmamıştır (2). Bugün halâ tarımda küçük aile işletmelerinin yaygın olduğu ve endüstride gerçek sermaye yatırımlarının, -GSMH içindeki önem ve dinamikleri tartışılır da olsa- aile emeğini kullanan küçük birimler içinde küçük bir oran olduğu görülür. 1930'da imalât kuruluşlarının %93'ü, 5'ten daha az sayıda işçi çalıştırıyordu ve 1960'ların başında bu oran halâ %80'in üzerindeydi ve önemli bir düşüş göstermedi.

İkinci özellik şu olguyla ilgilidir: Batı Avrupa kapitalizmi, genel olarak ekonomi ve toplumun geri kalan kısmı ile organik bağlar kurmaya yönelmiş iken, Yunanistan'da kapitalist ve kapitalist olmayan sektörler arasında böylesi bir organik tamamlanma daha azdır. Sadece kapitalist büyüme ve yüksek verimliliğin yararları daima kapitalist olmayan (non-capitalist) sektörlerle yayılmakla kalmamıştır, ayrıca büyük yabancı sermaye ve yerli sermayeye verilen elverişli büyük avantajlar -vergi politikaları, kredi olanakları, destekleme vb. vergilendirme, fiyat politikaları ve diğer mekanizmalar yoluyla nicel olarak büyük kapitalist-olmayan, basit mal sektörlerinden, tarım ve küçük endüstri-kapitalist sektöre ve oradan da dışarıya, sistematik bir kaynak aktarımı olduğu söylenebilir.

Kapitalist ve kapitalist-olmayan sektörler arasındaki organik tamamlanmanın eksikliği -teknolojik olarak ileri olma ve kapitalist sektörlerin geriliği arasında olduğu gibi- endüstri sektörünün düşük emek-emebilen kapasitesinde de görülür: Kırsal kesimi terkeden insanlar, göçetmek veya aşırı şişkin (over-inflated) hizmet sektöründe

x) AET (ç.n)

istihdam edilmek zorundadırlar. Organik bağların eksikliğinin diğer bir göstergesi; endüstri üretiminde katma-değer payının düşüklüğüdür: Bu zayıf düşey bütünleşme oldukça, devam eden endüstrileşmenin, endüstri ithalinde de korkunç bir artış anlamına gelmesi şaşırtıcı değildir, (Hemde ülkenin kendi endüstriyel çıktısından daha yüksek oranda ihracatın, ticari denge üzerinde yarattığı yükün oldukça önem kazanması anlamına gelen bir artış). Böylece, 1978'in ilk 9 ayında Yunanistan'ın ödemeler dengesindeki döviz açığı, %27 artarak 1 milyar dolara ulaşmış, ithalat %15 artarak 5.4 milyar dolar, ihracat ise yalnızca %9 artarak 2 milyar dolar olmuştur.

Bundan başka, ekonomik sektörlerde saptanan bu heterojenlik, büyük bölgesel dengesizliklerle atbaşı gitmektedir. Her ne kadar Yunanistan'da, İtalya'daki gibi Güney-Kuzey ikilemi yoksa da, Yunanistan'daki kentsel büyümenin tek taraflı karakterine Avrupa'da rastlanmaz. Yunanistan nüfusunun 1.3 ünden çoğu ve endüstriyel etkinliklerinden çoğu; kent planlamasının eksik olduğu ve altyapısal olanaksızlıkların yaşam koşullarını dayanılmaz hale getirdiği, -özellikle kent merkezinde- Pire-Atina metropolünde yoğunlaşmıştır. Diğer yandan kırsal kesimde kronik bir demografik, ekonomik ve kültürel yoksulluk görölmektedir.

Yukarıdaki sektörel ve bölgesel dengesizlikler ışığında, Yunanistan'da toplumsal eşitsizliklerin Batı Avrupa'dan salt daha büyük olmakla kalmayıp, daha hızlı büyümesi şaşırtıcı değildir. Gelir ve refah dağılımına ilişkin güvenilir istatistiklerin yetersiz olmalarına karşın; en alt gelir gruplarındaki nüfusun %40'ının ulusal gelirden yalnızca %9.5 lik bir pay aldığı -vergi ve sosyal yardımlar düşürülürse-, en tepedeki dilimin (ise) %17'sinin ulusal gelirden %58'lik bir pay aldığı tahmin edilmiştir. Yunan ekonomik yaşamında yaygın olan rüşvet ve vergi kaçırma gözönüne alındığında bu oranın daha fazla olması beklenebilir.

POLİTİK YAPILAR

Yunanistan ve Batı Avrupa arasındaki niteliksel farklılıklar, ekonomik yapılar bazında yeterince açıklandığında, bu farklılıkların belki de ençok siyasal kurumlar açısından belirgin olduğu görülür. Yunanistan'da kapitalizmin gelişmesi ve onu izleyerek oligarşide, kitlelerin politikaya katılımına geçişi; Batı'da patronaj/clientelistic politikaları ve yaygın bir yıkımın kaçınılmaz düşüşüne katkıda bulunan güçlü, kurumsallaşmış, bireysel-olmayan (nonpersonalistic)

kitli partilerinin gelişimine yol açmamıştır. Yunan siyasal yapısı halâ clientalistic siyasal örgütlerin egemenliği altındadır -bunlar, içsel yapıları patron-alıcı ilişkilerine dayalı, siyasal konuları kişileştiren ve insanları aktif siyasetle "sınıf/yatay" olarak değil "düşey" olarak bütünleştiren örgütlerdir. Bu durum biraz şaşkıncıdır: Çünkü kapitalist üretim biçiminin sınırlı yayılımı nicel olarak az sayıda endüstriyel proleterya anlamına gelir. Ve ayrıca, iş bağlamlarında çalışan işçi nüfusunun ezici çoğunluğu, sınıf bilincinin gelişimi ve ortak çıkarların "yatay" örgütlenmesinin bir belirtisi değildir. (Bunlardan dolayı) Yunan işçi sendikalarının zayıflığı ve bu sendikaların büyük bir çoğunluğunun devlet tarafından denetiminde kolaylık söz konusudur.

Özel sektör yatırımları için "uygun bir iklim yaratan büyük eşitsizliklere dayalı Yunan kapitalizminin dinamiği ile; yatay çizgiler boyunca alt sınıfları örgütlenme amacı için clientalistic ağları bozma girişimleri, bu sermaye birikimi dinamiklerine zarar verecek, baltalayacak ve sermayenin dışa akışına veya "yatırım grevlerine" yol açacaktır. Sonuçta, oldukça dengesiz bir büyümenin yarattığı eşitsizliklerin güdülediği-yönlendirdiği kitleler, clientalizm tarafından tutulamadığı, zaptedilemediği zaman diktatöryel çözümlere doğru belirgin eğilim söz konusudur. Her ne kadar bu açıklama tam bir açıklama olmasa da, böylesi bir eğilimin 1967 darbesi ve yedi yıllık askeri diktatörlüğün kurulmasının gerisinde yattığını düşünmekteyim. Bu diktatörlük Yunan kapitalizminin tek yanlı karakterinin, benzer durumlara gelecekte de yol açacağına ilişkin bir hoşnutsuzluk ile, "alttan gelen tehditler" le başetmede kendisine öncülük eden yarı-parlamentar sistem kadar yetersiz bir diktatörlüktü (3).

1974 seçimlerinden sonra, Papandreu'nun sosyalist partisinin Parlemtentoda en önemli karşıt güç olarak ortaya çıkması, geleneksel patronajlık ağlarını zayıflatan ve Batı parlamentar demokrasilerine benzer tipte siyasal örgütlenmeye yol açan bir siyasal gelişme olarak yorumlanabilir. Bununla birlikte, PASOK'un örgütsel yapısına ve ideolojisine daha yakından bakıldığında, (bu partinin) Batı Avrupa'lı sosyalist partilerden çok, 1940-1950'lerde Latin Amerika'da rastlanan popülist partilere daha çok benzediği görülür. PASOK'un köklü örgütsel yapısı, clientalistic ağları gerçekten zayıflatıysa, bu ağları, mekanizmaları özerk güçlü bir şekilde kurumsallaşmış parti yapısı ile değil, fakat kendi liderinin karizmasına ve bu liderin plebisiteryen,

populist bir siyaset tipine olan eğilimine dayalı bireyselci (personalistic) bir siyasal makina (araç) ile değiştirmiştir.

KÜLTÜREL-İDEOLOJİK YAPILAR

Batı'da olduğu gibi, eğer Yunanistan'da ithal edilmiş parlamenter kurumlar hiçbir zaman işlev göstermediyse, aynı durum Batı'nın burjuva kültürü ve ideolojisinin geniş-ölçekli ithali için de geçerlidir. Eğitim sistemi olsun, kitle iletişim araçlarının örgütlenmesi ya da çeşitli kültürel örgütler olsun, tümünün yapısı Batı'nın kültürel kalıplarına yalnızca yüzeysel, üstünkörü benzerler.

Bu durum, Yunan eğitim sisteminin bu tip geçerli özellikleri olan aşırı formalizm ve skolastizm ile; antik Yunan üniversitelerinin araştırma ve öğrenme mekânları değil diploma alınan kurumlar olması ile, Batı'da öğrenim görmüş Yunan aydınının yerli halk ve kültürle sağlıklı ilişkileri çok az kurabilmesi olgusu ile, kitle iletişim araçlarının, Batı'lı komşuların zavallı karikatürü olan programlar sunmakla kalmayıp, ayrıca katı bir devlet kontrolü altında olması olgusu ile, birçok kültürel örgütün kendilerine ilişkin canlılığın olmaması ve sadece devletin yönetsel uzanımları olması ile örneklenir. Tüm bu örnekler Yunan burjuva kültürü ve ideolojisinin kendi doğduğu yerde gerçekleştirdiği hegemonya tipini, (Yunanistan'da) başaramamış olduğunu gösterir. Yunan modeli; devletin keyfilğine bir siper olarak ya da burjuva özgürlük ve kültürünün gelişimine sağlam bir temel olarak; zayıf, körelmiş bir sivil toplum ileri sürer (sunar)(4).

Sonuçta, ekonomik, siyasal ve kültürel düzeyde Yunanistan'da ithal ve yerli kurumların bir karışımı görülmektedir. Ayrıca, ülkenin egemen sınıflarının şiddetli bir şekilde öykündükleri Batı modelinden ayrı bir toplumsal sistem göze çarpar.

Ne ki, az gelişmişliğe ait bu olgulara rağmen, Yunanistan kendisini kesin bir şekilde Üçüncü Dünya'nın çoğu toplumundan, çevre-kapitalist toplumlardan ayıran karakteristiklere sahiptir. Yalnızca Yunanistan'ın savaş sonrası endüstrileşmesi onu halâ tarımsal bir yapının ön plânda olduğu ülkelerden ayırmakla kalmaz, ayrıca Yunanistan, Brezilya ve İran gibi -etkileyici endüstriyel ilerlemelerine rağmen- büyük ölçekli yoksulluk ve işsizlik gibi iki sorunu çözmede başarısız olmuş ülkelerden de oldukça farklıdır.

Bu durum nasıl açıklanır? Her nekadardır bu karmaşık sorunun

tam çözümlenmesi bu makalenin alanını aşılırsa da, aşağıdaki düşünceler uygun olabilir.

Birincisi, uzun dönemli tarihsel bir perspektif böyle bir olgunun açıklanmasında kullanılabilir: Güçlü Yunan ticaret ve finans burjuvazisinin Osmanlı İmparatorluğu döneminde doğuşu, 19.yy'da Yunanistan ile güçlü bağlar sürdüren çeşitli Rum (Diaspora) topluluklarının olağanüstü finansal gücü ve canlılıkları. Gerçekte, Yunan kapitalizminin en etkileyici özelliği, yalnızca Bağımsızlık savaşında Türk'lere karşı değil fakat bağımsızlık sonrası dönemde de Rum tacirlerinin oynadıkları olağanüstü finansal erk ve çok önemli roldür. Şunu söylemek bir abartma olmayacaktır; belirli açılardan yerli burjuvazinin konumu zayıf olduça, 19.yy'ın Yunan toplumunun biçimlenmesinde en güçlü (öge), Yunanistan dışından gelen güçlerdir. Yunan milliyetçiliğinin gelişiminde bağımsızlık öncesi ve sonrası ekonominin gelişiminde, ya da bağımsızlık sonrası ekonomik, siyasal ve kültürel kurumların büyümesinde, kesin (belirleyici) olan her zaman Rumların (diaspora Hellen'lerin) katkılarıdır (5).

Örneğin yalnızca Rum topluluklarının yerli katkıları bazında, Yunan eğitim sisteminin aşırı şişkin (over-inflated) karakteri ve 19. yy Yunanistan'ının sınırlı yerli kaynakları için tamamen pay-dışı olan gelişme açıklanabilir. Nitekim, 1870'lere kadar, dışarıda yaşayan en zengin on Yunanlının eğitime harcadıkları miktarın, toplam devlet eğitim harcamalarından çok daha fazla olduğu görülmüştür. Yine bağımsızlık öncesi ve sonrası Rum tüccar sınıfının önemli büyümesi dikkate alınarak İkinci Dünya Savaşı öncesinde Yunanistan'ın, -Balkanlar'da görelî zayıf yerli tüccar sınıfı ile uyuşmayacak bir biçimde- aşırı-şişkin (over-inflated) hizmet sektörü ve yüksek oranda kentleşmenin olduğu en fazla ticarileşmiş ekonomi olması olgusu için bir açıklama olması gerekir(6).

Günümüze gelince, Yunanistan'da şu etmenlerin, pekçok çevresel kapitalist formasyonlarda az gelişmişliğin yarattığı engelleri ve darboğazları korkunç bir biçimde değiştirdiği söylenebilir.

Öncelikle, Yunan nüfusunun görelî olarak düşük olması, (yaklaşık on milyon) ve düşük doğum oranları (1970-1978 arası ortalama nüfus artışı %0.72 dir), Yunanistan'ın pekçok Üçüncü Dünya ülkesinin karşılaştığı demografik patlama sorunuyla uğraşmadığı anlamına gelir. Bundan başka, Yunan armatör burjuvazisi dünyadaki

en büyük filolardan birisini denetlemektedir ve bu gemilerin çoğu Yunan bayrağını taşımasa da, özellikle ada halkları için, önemli bir istihdam kaynağıdır. Son olarak, Batı Avrupa'ya savaş sonrası kitleler halinde göçler (1958-1976 arasında toplam nüfusun onda biri; bir milyon Yunan vatandaşı Avrupa'ya göç etmiştir), günümüzde göreceli düşük işsizlik oranlarına katkıda bulunan diğer bir önemli etmendir. 1960'larda Batı Avrupa'daki fiyat artışları göçü durdurmuş ve geri-dönme sürecini başlatmıştır. Ancak, tarım ve hizmet sektörlerindeki gizli işsizliğin büyüklüğüne rağmen, Yunanistan'daki işsizlik oranı (Üçüncü Dünya ülkeleriyle karşılaştırıldığında) düşüktür(7). Yunanistan'da, Afrika ya da Latin Amerika toplumları ölçeğinde "tam" bir yoksulluğun varlığından söz etmek haksızlık olur. Savaş sonrası dönemdeki yüksek büyüme oranları, kişi başına milli gelirin yavaş yavaş artmakta olduğu ve düşük doğum oranı ile kitlesel göç gözönüne alınırsa, büyük ve artan eşitsizliklere rağmen üretilen gelirin bir kısmının toplumsal piramidin altındaki (sınıflara) geçtiği anlamına gelir. Bu nedenle Yunanistan'da ne yetersiz beslenen nüfusun, ne de Üçüncü Dünyanın büyük kent merkezlerinde sıkça rastlanan türden yaygın slum bölgelerinin olmaması şartıca değildir.

Son olarak, çoğu Üçüncü Dünya ülkelerine karşın, Yunanistan, bağımlı ve yüzeysel bir nitelik gösteren endüstrileşmesinin yarattığı ödemeler dengesi sorunlarını değiştirmeye çalışmıştır. Önemli miktarlara ulaşan armatörlük deniz taşımacılığı gelirleri Batı Avrupa'da çalışan işçilerin gönderdiği dövizler ve turizm, ticaret açığının kapanmasına önemli ölçüde katkıda bulunmaktadır. Ayrıca, özellikle Lübnan krizinden beri Yunanistan'ın coğrafi yeri, Atina'yı Doğu Akdeniz'in ve Orta Doğu'nun finans ve iş merkezi haline getirmiştir ve bu durumun ülkenin görünmez gelirlerinin artmasına katkısı vardır.

Yukarıdaki koşulların tümü, az gelişmiş yapısına rağmen, Yunanistan'ın az gelişmişliğin özelliklerini -bu durumu oluşturan olağan faktörler; tam yoksulluk ve yaygın işsizlik- ortadan kaldırmaya yöneldiği bir duruma yol açmıştır. Bununla birlikte, ne Yunan politikacıları ne de sosyal bilimciler, Yunanistan'ın gelişmiş ya da az gelişmiş bir kapitalist dünyaya üyeliği konusunda ortak bir görüş geliştirmiştir.

SONUÇ

Burada (bir tek makalede) gelişme ve az gelişmişlik kavramlarıyla ilgili olan çeşitli tartışma ve tanımları açıklamak olası değildir. Ayrıca çevre kapitalist ülkelerde -Asya, Afrika, Latin Amerika- ve merkezde -Anglo-Sakson kapitalizmi temel olarak Alman ve Japon kapitalizminden ayrılır- görülen farklı sosyo-ekonomik aşamalar da çözümlenemez. Bununla birlikte vurgulanması gereken nokta (şudur); Yunanistan'ı Üçüncü Dünyanın Afrika'lı ya da Latin Amerika'lı ülkeleriyle aynı kategoriye koymak ne kadar saflıksa aynı şekilde bu ülkenin ileri Batı Avrupa'lı kapitalist formasyonlara benzer yapılara sahip olduğunu düşünerek, Yunanistan'ı metropolitan merkezin bir parçası olarak ele almak da o kadar yanlış ve yanıltıcıdır. Yunanistan'ın Batı'ya benzer yapılara sahip olduğunu düşünmek, gelişme sorununu bir "modernleşme göstergeleri" dizisine indirgeyen kaba bir pozitivist, tarihsel olmayan (ahistorical) yönelimin sonucudur. Diğer yandan söz konusu göstergeler, Yunan ekonomisinin belirli boyutlarının ölçülmesinde yararlıdır, ancak diğer yandan bu göstergeler kolayca istatistiksel hesaplamaya uygulanamayan, Yunan toplumsal formasyonunun temel yapılarının incelenmesini önleyen, 'atgözlükleri' olmaktan öteye gidemez. Sosyo-ekonomik yapıların, bu yapıların gelişiminde tarihsel çözümlenmesi yerine böylesi teknokratik, istatistiksel ölçümlerin niceliksel yöntemleri kullanıldıkça, Yunanistan'ın Batı'yı "yakalamakta olduğu" gibi algılanması olasılığı da artar. Fakat vurgu tersine çevrilirse, Yunanistan ile AET ülkeleri arasındaki uçurum daha iyi görülebilir.

Örneğin sıkça örnek olarak verilen televizyonu ele alalım. Eğer yaptığımız çözümlenme TV alıcılarını hesaplamak ve artış oranlarını bulmakla sınırlanırsa, Yunanistan'ın ilerlemiş olduğuna, Batı'yı yavaş yavaş yakaladığına kuşku yoktur. Ancak, eğer Yunan TV'sinin niteliği, örgütsel yapısı ve devletle ilişkisi ya da toplumsal yaşamı üzerindeki etkisi açıklanırsa, tamamen farklı bir görünüm ortaya çıkar. Niteliksel farklılıklar, Yunan TV'sini Batı'lı ülkelerle az ilişkili, özgül bir kültürel ve kuramsal kompleks haline getirir.

Kuşkusuz, günümüzde Yunanistan'ın kültürel ve siyasal kalıplarının kuruluşunda TV'nin rolü hakkında ciddi bir inceleme

yapmak, TV setlerinin sayımını yapmaktan çok daha güçtür. Ve diğer faktörlerle birlikte, Yunanistan'da sosyal bilimlerin başat metodolojisi olan "modernleşme göstergeleri" nin pozitivist kurgusunu oluşturan da bu güçtür. Her ne kadar bu metodoloji saf bir biçimde istatistiksel genellemeler ile bilimsel çözümlmeleri birbirine karıştırırsa da, Yunanistan'ın AET'ye tam üyeliğinin anlamı ve yansımaları yoğun olarak incelenecekse, bu çalışmaları salt istatistiksel verilerle tamamlanmamalı, fakat kuramsal olarak Yunanistan'ın sosyo-ekonomik yapıları ve bu yapıların uzun dönemli tarihsel gelişiminin analizine dayalı tarihsel bir yaklaşımın kılavuzluğu da gözardı edilmemelidir.

DİPNOTLAR

- 1- Her ne kadar tarım sektörünün verimliliği pekçok Batı Avrupa'lı ülkeden oldukça geri de olsa, mekanizasyon anlamında savaş sonrası dönem boyunca önemli iyileşmeler görülmüştür. 1950'lerin sonlarında, örneğin Yunanistan kendi gereksinimleri için yeterli tahıl üretmeye yönelmiştir. Ve günümüzde süt ürünleri ve hayvan yemi dışında, tarımsal ürünlerin çoğunda kendine yeterlidir. 1970-1979 arasında yıllık ortalama GSMH artışı % 2.31'dir.
- 2- Benzer bir yapısal model Fransız tarımında bulunabilir. Fakat Fransa'daki model, Yunanistan'da rastlanandan farklıdır. Yunanistan'da 1950'lerde bağımsız çiftçiler ve çalışan aile üyeleri, tarımsal kesimdeki işgücünün %92.4'ünü oluşturmaktadır ve günümüzde bu oran büyük ölçüde değişme göstermemiştir.
- 3- Yunan kapitalizminin gelişimi ve Yunan Cuntası'nın ortaya çıkışı ve çöküşü arasındaki bağlar için, bkz. "Capitalism and Dictatorship in Post-War Greece", New Left Review, (March-April 1976) ve "On the Greek Elections", New left Review, (March-April 1978) (Mouzelis).
- 4- Bu konular için, bkz. N.Mouzelis, Modern Greece Facets of Underdevelopment (London: McMillan, 1978) chap.8.
- 5- Bu konular için, bkz. C.Tsoukalas, Dépendence et reproduction: le rôle de l'appareil scolaire dans une formation transterritoriale, Thèse d'état (University of Paris, 1975).
- 6- Bkz., L.S.Stavrionas, The Balkans Science 1453 , (New York: Holt, Rinehart and Winston, 1958).
- 7- 1979'da resmi işsizlik oranı yalnızca %2 idi. Bu oran, okuldan atılarak ilk kez arayanları ya da önemli bir oran oluşturan gizli işsizleri dışlamaktadır.